

to the folk song, that in conditions of russified city and growing ideological pressure of the CPSU, acquired special significance. It was the folk song to be the main impetus for writing his own songs. Therefore, some songs are perceived as folk ones.

The mastery of O.Bohachuk writing poetry is stated. It is alleged, that combining the music, painting and poetry, the artist creates poetical light and music, were light, shadow, colors, music, word is harmony. He reproduces world in its mobility and variability. Chiaroscuro changes in work also points to the change of the lyrical hero's mood, but most often soft sounds, dim, gray and dark colors are preferred. It is impossible to separate the feeling of lyrical hero from the nature pictures. Nature is consonant with the inner state of the poet.

It is specified, that poet works are sounding melodiously. Author is seemed to immerse in the depth of his poetic and philosophical vision and understanding of the world, and thus true masterpieces of song creation came out under his pen. Philosophical thoughts of his works dissolve in the text content, forming its inner essence. Each line is viewed with wisdom combined with romance. However, the author does not depart from the time requirements. His creativity is directly connected with the peculiarities of political time; it is succumbed to the influence of the Soviet period and social life conditions (forms of functioning of kinds of arts).

Close inner unity of poetic (literary) word, music and performance in the song poetry of O.Bohachuk is noted. Variety of the content, expressed by certain structure of poet poems, appears in each particular case in conditions of song sounding and particular voice sounding.

It is proved, that originality of the artist's creativity better manifests in the context of Ukrainian culture of the second half of the twentieth century, in comparison with the works of other songwriters.

Key words: philosophical thoughts, poem and song, music and sound image, poetical light and music, musical expression, melodiousness.

УДК 821.111 – 14(73)(045)Крейн

Анна КОЛІСНИЧЕНКО

ІСТОРІОГРАФІЯ ТВОРЧОСТІ ГАРТА КРЕЙНА

У статті висвітлені етапи життя та творчості видатного американського поета Гарта Крейна. Коротко окреслено основні тенденції літературної критики творчості поета.

Ключові слова: орфізм, «Білі будівлі», «Міст».

Гарольд Гарт Крейн (1899 – 1932) – американський поет епохи модернізму. Гарт Крейн народився в містечку Гарретсвіль, штат Огайо, але дитинство й юність провів у Клівленді з бабусею по матері. Він був єдиною дитиною Клеренса Артура (Clarence Arthur), фабриканта, й Грейс Гарт Крейн (Grace Hart Crane), яка мріяла про кар'єру в шоу-бізнесі. До 16 років він двічі намагався вчинити самогубство, з юного віку виявив схильність до гомосексуалізму. Крейн жив дуже нерозбірливо й скандально, але вже з 18 років його роботи з'являлися в періодичних виданнях. Попри те, що всі його вірші читалися в Америці відразу й друкувалися в самих вагомих журналах (наприклад, «Критеріон» («Criterion»)) Т.Еліота (T. S.Eliot)) протягом 32 років свого життя Крейн має незначний творчий доробок, що складається зі збірки «Білі будівлі» («White Buildings») (1926), поеми «Міст» («The Bridge») та низки незібраних поезій та циклів.

В 1916 році батьки Крейна остаточно розійшлися, і він залишає школу й переїжджає до Нью-Йорка, щоб вивчати мистецтво поезії. Але нестача грошей змушує його повернутися в Клівленд у 1918 році, де він пробує працювати на багатьох роботах, в тому числі й у магазині батька. Через півтора роки війни з батьком, Гарт Крейн остаточно розриває їхні зв'язки й наполегливо займається поезією.

Роботи Крейна з'являються в багатьох літературних журналах, і він знову переїжджає до Нью-Йорка весною 1923 року. Уже будучи відомим поетом, він знайомиться з багатьма сучасними авторами, тимчасово навіть мешкає з автором, редактором та критиком Горемом Мансоном (Gorham Munson) та його жінкою. За допомогою одного з друзів Крейн отримує посуду в рекламній компанії та в 1924 році арендує кімнату, де жив до нього архітектор Бруклінського мосту, Джон Роблінг (John Roebling). Щоденно спостерігаючи в вікно цей міст, Крейн задумує написати епічну поему «Міст» («The Bridge»). У 1924 році фінансове становище митця значно поліпшується, і він працює над своїм циклом «Подорожі» («Voyages»). Саме в цей період Гарт Крейн перебував у любовних стосунках із данським моряком, Емілем Опфером (Emil Opffer). Коханець дуже часто перебував у від'їздах, тому Крейн сумував і вдавався до алкоголю та інших розваг. У відчаї він просить позику в свого друга, мільйонера та мецената Отто Кана

(Otto Kahn), щоб закінчити свою поему. Пізніше перше видання в Паржі своєї поеми «Міст» («The Bridge») Крейн присвятив саме Отто Кану (Otto Kahn). У 1926 році поет подорожує разом із письменником і критиком Вальдо Френком (Waldo Frank), який погодився видати першу збірку поезій Крейна. Надихнувшись перспективою, Крейн натхненно працює все літо над поемою.

Поет, гомосексуаліст, розбишака, але його збірка «Білі будівлі» («White Buildings») стала класикою американської літератури. Крейн підтримував дружні стосунки з Малкольмом (Malcolm Cowley) та Пеггі Каулі (Peggy Cowley). У 1929 році Малкольм Каулі (Malcolm Cowley) став редактором відділу літератури в «Нью ріпаблік» («New Republic»).

В Європі, куди поїхав Крейн, він знайомиться з багатьма культурними діячами: в Лондоні – з Полем та Есландою Робсонами (Paul Robson; Eslanda Robson), в Парижі взимку 1929 – з Гертрудою Стайн (Hertrude Stein) та Ман Реєм (Man Ray). В кінці липня після великого скандалу з побиттям Крейна та його потраплянням до в'язниці, Гарт Крейн відпливає назад до Нью-Йорку. Систематичної освіти Крейн так і не здобув, тому протягом свого життя спробував безліч професій.

11 травня 1927 року в «Нью ріпаблік» («New Republic») з'явилася оглядова стаття Вілсона «Безробітні музи» («The Muses out of work»), в якій, окрім інших, була розкритикована й збірка Крейна. У листі другу Крейн відгукнувся на цю статтю і, в цілому, на спроби критики зв'язати «неясність» та важкість однозначної інтерпретації його лірики з непорядкованістю його особистого життя, особливо з його гомосексуальністю: «Стаття Вілсона — досить поверхнева, щоб ти відчув себе незручно. Це до біса просто для когось такого, як він, народженого в сім'ї багатих батьків, який потрапив після престижного університету до крісла критика і т.д., зручно влаштуватися та випікати дошкульні поради поетам – не бути такими «професійними», якими, на його думку, вони є; наче все ті, кого він тільки що згадав, були вирощені так же вишукано, як він, неначе четверо з п'яти з них, чорт забирай, змушені були більшу частину свого життя хапатися за будь-яку роботу, за яку могли вхопитися!» [;336].

У березні 1931 року він отримав річну стипендію від Фонду Гуггенхайма (Guggenheim Foundation), яка дуже багато значила для

Крейна, оскільки значила собою визнання Крейна за майстерного поета. Стипендія зобов'язувала її отримувачів прожити термін її дії за кордоном. Спочатку Крейн планував провести рік у Франції, але після розмови з Малкольмом Каулі (Malcolm Cawley), котрий нещодавно повернувся з Мексики, він попрямував у Південну Америку, плануючи написати там драму. Він відплив із Нью-Йорку до Мексики 4 квітня 1931 року. Перед від'їздом друзі подарували йому книгу Вілсона (Edmund Wilson) «Замок Акселя» («Axel's Castle»).

В Мехіко Крейн спочатку оселився в будинку письменниці, що була теж стипендіаткою Гуггенхайма, Кетрін Енн Портер (Katherine Anne Porter), але співіснувати разом довго вони не змогли. Гарт Крейн у Мексиці не змінив своїх звичок – пиятика, бійки, декілька арештів, одного разу він видерся на дах будинку Портер із погрозами вчинити самогубство. За те, що він з'явився в нетверезому стані, Крейна привселюдно вигнали з американського посольства. Він припинив листування зі своїми літературними друзями й єдиним журналом «Нью ріпаблік» (New Republic), який Крейн продовжував читати в Мексиці. 6 липня в Огайо помер батько Гарта Крейна, й поет виїхав до США.

Повернувшись в Мексику, Гарт Крейн зазнався з багатьма американськими вченими, письменниками та художниками, включаючи Аніту Бреннер (Anita Brenner), ще одну стипендіатку Гуггенхайма. Її книга «Ідоли за алтарями» сформувала думку Крейна про Мексику. Коли Макс Істман (Max Forrester Eastman) восени 1931 року надрукував у журналі «Харперс Базар» («Harper's Bazaar») статтю з критикою «заумних» поетів, то Бреннер відразу написала у відповідь статтю на захист Крейна, але журнал відмовився її друкувати.

У будинку Гарта Крейна після малярії лікувався художник Давид Альфаро Сікейрос (Jose David Alfaro Siqueiros), що писав портрет Крейна в процесі читання книги. Портрет був закінчений в середині жовтня, а трохи пізніше в стані сильного алкогольного сп'яніння Крейн знищив його. В 1922 році, відвідавши в Клівленді фінальне шоу гастрольного туру Айсидори Дункан (Isadora Duncan), Гарт Крейн починає приділяти велику увагу мові тіла, зв'язку його рухів із рухами тварин. Пізніше це захоплення втілиться в поезіях, де тілесний мотив посяде чільне місце

(«Танець» («The Dance»), частина поеми «Міст» (The Bridge); «Подорожі» («Voyages»)).

У кінці 1931 року в Мексику приїхала жінка Малкольма Каулі (Malcolm Cowley), художниця й феміністка Пеггі Берд Каулі (Peggy Baird), яка щойно розлучилася з чоловіком. На рубежі 1931 й 1932 років їхній неочікуваний бурхливий роман віддалив Крейна від його звичайного кола друзів.

27 квітня 1932 року Гарт Крейн покінчив життя самогубством, кинувшись у море з корабля «Орізаба» на шляху до США, коли закінчився термін його стипендії, а майбутнє з Пеггі Каулі (Peggy Cowley) бачилося неможливим.

У 20-ті роки завдяки психоаналітичним теоріям З. Фрейда (Sigmund Freud), які пояснюють вчинки людей та всі їх внутрішні протиріччя через призму підсвідомого та розділення особистості на три складові, між якими точиться суперечка, відкрито почала обговорюватися тема інтимного життя, багато митців не приховували свою гомосексуальність. За теорією Зігмунда Фрейда, одним із чинників гомосексуального потягу є неподоланий «едіпів комплекс» – ніжна любов до матері та нелюбов до батька. Щоб підкреслити потяг і любов до матері, Крейн навіть материне прізвище Гарт взяв собі за творчий псевдонім. Пізніше ніжність і любов до матері переноситься на товаришів-однолітків чоловічої статі. Біографічні факти говорять про те, що Крейн зростав у сім'ї, де часто мати з батьком із сварками вирішували свої стосунки, незважаючи на малого Крейна, який завжди ставав на бік матері. Його батько був заможним фабрикантом, тому від сина вимагав всіляких визначних досягнень. Неспроможність гідно суперничати з батьком, ненависть і в той же час страх перед ним і підштовхнули Крейна до гомосексуалізму. Ален Тейт (Allen Tate) трактує його як гомосексуаліста не зі своєї волі, але меншини у своїх колах канонізували Гарта Крейна й нарекли його своїм покровителем. У минулому критики вважали поетику Гарта незвичною саме через його сексуальну орієнтацію. Усі спроби «гомосексуалізувати» його поезію презентували його все ж трішки осторонь від колег-гомосексуалістів Джеймс Франко, американський актор та режисер-початківець, у 2011 році в своєму фільмі про Гарта Крейна «Зруйнований храм» («The Broken Tower») (за назвою останнього

вірша письменника) акцентував увагу саме на цьому аспекті життя митця.

Поетика Гарта Крейна знаходиться на некласифікованому роздоріжжі між традиціями (з традиційною метричною системою та Єлизаветіанським словником) та інноваціями (з логічними асоціаціями слів). Через цю двоякість автор і отримував неоднозначні відгуки від критиків того часу. Суперечки про стиль Крейна точаться до цього часу, бо це особливий, аномальний стиль. Сукупність його художніх прийомів більш барокова, сюрреалістична, мозаїчна. Як поет з власним стилем, темами та ін. Крейн сформувався в 1921 році після остаточного розірвання стосунків з батьком. Ленгдон Хаммер (Lengdon Hammer) у роботі «Гарт Крейн та Ален Тейт: дволикий модернізм» («Hart Crane and Allen Tate: Janus-Faced Modernism») трактує поезію Крейна як «бравуру», спробу відродити «високий стиль» колишніх років, а Джерард Тайтус-Кармел (Gerard Titus-Carmel) у науковій праці «Прагнення: хвала Гарту Крейну» («L'elancement: Eloge de Hart Crane») (1998) зображає його як предтечу постструктуральної штучності.

Гарольд Блум (Harold Bloom) наголошував на американському корінні крейнівської поезики, безпосередньо пов'язуючи з його сучасником Воласом Стівенсом (Wallace Stevens) та двома головними авторами 19 століття – Емерсоном (Ralph Waldo Emerson) та Вітменом (Walt Whitman), які працювали над становленням південноамериканською філософією, яку Блум називав американським орфізмом. Разом з тим Гарольд Блум (Harold Bloom) називає Гарта Крейна американським Орфеєм, пророком американського орфізму, руху, що в свій час став носієм засад нової релігії, головним героєм якої вважався міфічний співець Орфей. Однією з засад була віра, що душа – це частина божества, тому після смерті, зазнавши ряду перевтілень і очистившись від осквернення тілом, вона зливається з божеством. Міф про Орфея, як і все вчення орфіків, тісно пов'язані з культом Діоніса, Деметри та зі старосхідними, особливо єгипетськими, уявленнями. Орфіки розвинули цілу низку теогоній та космогоній: спочатку був час, потім небо, з якого з'явився Ерос (кохання); спочатку існували вода й гюле (болото), від них пішла земля. Вода й земля вважаються першоелементами, які сотворили Хроноса, що

не старіє.

На творчість Крейна частково вплинули Платон (Plato) зі своїм ідеалізмом, вірою в безтілесні чисті ідеї, змінний навколишній світ та Ф.Ніцше (Friedrich Nietzsche) з його шаную діонісійським радощам, що уособлюють розвій творчої енергії, оп'яніння життям, екстаз — все те, що можна тлумачити як прояв стихійних сил в людині і культурі, тобто ірраціональну стихію.

Монро Спірс (Monroe Spears) зазначає, що патріоти та оптимісти трактують Гарта Крейна як «технічного» Піндара або сучасного Вітмена (Walt Whitman), який шанує Америку і доводить, що вона не Безплідна земля, а триумфальний Міст, тобто США — новий культурний материк .

Інша значима ознака сучасного життя у поезіях Крейна – імітування фонічною образністю джазових ритмів, що характеризувалися поліритмією та синкопою – неспівпадінням ритмічного акценту з метричним. Гарт Крейн позначив свої твори за власним музичним баченням: «Міст» – симфонія на епічну тему, «Гавань на світанку » – легато, «Катті Сарк» – fuga. Для автора музика й творчість – нерозривні, бо майже всі твори автора писалися протягом так званих «музичних марафонів», коли він слухав музику іноді навіть декілька діб поспіль та витворював свої образи. В.С.Муравйов зазначає, що Гарт Крейн – «відчайдушний ... шукач віршованого слова, того, що не підмінює і не «відображає», віднаходить дійсність» (переклад мій – А.К.).

З початку 1930х письменники США та інші митці все частіше зверталися до робіт Крейна за натхненням. Це були автори, що занадто ним захоплювалися, такі як Теннессі Вільямс (Tennessee Williams), який не лише написав п'єсу «Кроки мають бути плавними» («Steps must Be Gentle») (1980) про життя поета, а й просив «у його останньому бажанні та випробуванні... поховати тіло якомога ближче до тієї точки, де загинув Гарт». Більш типовими були елегії – Роберта Крілі (Robert Creeley) «Гарт Крейн» («Hart Crane») (1962), Роберта Ловелса (Robert Lowell) «Слова для Гарта Крейна» («Words for Hart Crane») (1959), Марка Доті (Mark Doty) «Коні після бури» («Horses after a Hurricane») (1987) – та роботи, написані до конкретних поезій, такі як Марти Греєм (Martha Graham) «Весна у Аппалачах» («Appalachian Spring») (1944), балет, що взяв свою назву, тон та архетип Америки з

крейнівського «Танцю» («The Dance»), та Джаспера Джонса (Jasper Johns) «Перископ (Гарт Крейн)» («Periscope (Hart Crane)») (1963), ряд картин, що перегукуються з «Мис Гаттерас» («Cape Hatteras»). Більш звичайна шана включає Фреда Чепела (Fred Chappell) «Дивні історії» («Weirt Tales») (1984) – жахливе оповідання з Крейном у головній ролі, та Самюела Ділені (Samuel Delany) «Атлантида: Модель 1924» («Atlantis: Model 1924») (1995), новела про уявну випадкову зустріч Крейна з сексуальним афроамериканцем на Бруклінському мосту, який об'єднує коханців.

Так як і другий том «Американської поезії: 20 століття» («American Poetry: the Twentieth Century») (2000) у Бібліотеці Америки, шосте видання «Нортонської антології американської літератури» («Norton Anthology of American Literature») (2002) включає повну поему «Міст» («The Bridge»), тут також є вибрані листи (1998), видання його зібраних віршів (2000) та дві нові біографії, Поля Маріані (Paul Mariani) «Зруйнований храм» («The Broken Tower») (2000) та Клайва Фішера (Clive Fisher) «Гарт Крейн» («Hart Crane») (2002).

Значне місце у творчості Гарта Крейна займає єдина видрукувана за життя збірка – «Білі будівлі» («White Buildings»). Білі будівлі – це безперечно хмарочоси, що постають то в світлі вранішньої зорі, то в повній ізоляції.

Ернест Сміт (Ernest Smith) дуже ґрунтовно розглядав цю збірку, що завжди сприймається як збірка окремих віршів, але ніхто не намагався зв'язати їх відповідно до організації збірки. Саме це Сміт і намагався зробити в роботі «Уявне слово: інфраструктура «Білих будівель» Крейна» («The Imaged Word: the Infrastructure of Hart Crane's White Buildings»).

Вальдо Френк (Waldo Frank) вірив, що роботи Крейна – обдумане продовження грандіозних традицій у сучасному індустріалізованому світі. Для нього Гарт Крейн – це містик, що знає завдяки миттєвому досвіду, органічному поєднанню його й космосу в хаотичній навколишності.

Лі Едельман (Lee Edelman) наново переоцінив важливість творчості Крейна, базуючись на ідеях деконструктивізму. За Едельманом оригінальність автора полягає в непроникній риторичі та синтаксисі, й лінгвістична структура поезики повинні аналізуватися й досліджуватися тільки в єдності.

Серед митців, які захоплювалися творчістю Гарта Крейна та наслідували його знаходяться Маріель Ракісер (Muriel Rukeyser), Кенет Фірінг (Kenneth Fearinf), Едвін Рольф (Edwin Rolfe). Поети «Каліфорнійського журналу» («California Quarterly»), який друкувався в 1950-х роках, представляли на розсуд читача замислювати, складні поезії, проголошуючи манеру Крейна ідеальною. Саме в цьому журналі в 1955 році була надрукована «Веселка опівночі» («Rainbow at Midnight») Лоуренса Ліптона (Lawrence Lipton), який проголосив, що відсутність Крейна дуже позначилася на житті літературного світу.

Своє життя письменник покінчив самогубством, кинувшись з борта корабля «Орізаба» у води Мексиканської затоки. Альберт Перрі (Albert Parry) в своїй праці з історії Америки писав про самогубство Крейна на пароплаві «Орізаба»: «це падіння митця, оточеного чужим світом, ... народженого занадто рано чи занадто пізно для свого часу, ... хто занадто чутливий до нестачі краси... у щоденних болях і потворствах; це дивний всеохоплюючий «протест» проти хвороб модерну, його «юродства та болю» (переклад мій – А.К.).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. O My Land, My Friends. The Selected Letters of Hart Crane. Ed. by Langdon Hammer and Brom Weber. Four Walls, Eight Windows, New-York – London, 1997.
2. Hart Crane. Pamphlets on American writers. Ed. by Monroe K. Spears. The University of Minnesota, 1965. – 48 p.
3. Харт Крейн - Стихи (Перевод с английского Михаила Еремина. Вступление В.С.Муравьева) // Иностранная литература, 1989, № 9, с. 26 – 30.
4. Parry, Albert. Garrets and Pretenders: A History of Bohemian in America. 1933. Rev. ed. New York: Dover, 1960.

А. КОЛИСНИЧЕНКО

ИСТОРИОГРАФИЯ ТВОРЧЕСТВА ХАРТА КРЕЙНА

В статье очерчены основные этапы жизни и творчества талантливого американского поэта Харта Крейна. Вкратце изложены основные тенденции литературной критики творчества поэта.

Ключевые слова: орфизм, «Белые здания», «Мост».

A. KOLISNYCHENKO

HISTORIOGRAPHY OF HART CRANE'S WORKS

The article deals with main life periods of famous American poet Hart Crane. There are different tendencies to analyse Hart Crane's works in this article.

The poetry of Hart Crane has never stopped presenting challenges. Appearing in the United States during the 1920s, a period of intense renovation and rebellion in the arts and letters, it stood in an unclassifiable mid kingdom between tradition and innovation. This duplicity was responsible for the ambiguous critical reception received at the time. Hart Crane, in the tumultuous 32 years he lived, produced a very small body of work, consisting of one collection of poems, *White Buildings* (1926), a long narrative poem called *The Bridge* (1930), a number of unpublished poems and others which were scattered through literary magazines of his time. Crane's poetry, very ambitious in scope and style, was far too radical for its age. Nevertheless, throughout the 20th century his poetry did not lose, but actually gained in interest and attention, although his methods and aesthetics always remained a challenge to those critics who attempted to decipher it. In recent years, however, different areas of literary theory and criticism have presented approaches that open fields of possibility for studying Crane's work. Theoreticians and critics seem to be paying more attention to different aesthetic dimensions of a work of art.

Crane also associated with a far different periodical, *Seven Arts*, which devoted itself to traditional American literature. Both *Seven Arts* and *Little Review* exerted considerable influence on the impressionable Crane, and in his own poetry he would seek to reconcile the two magazines' disparate philosophies. Hart Crane is a legendary figure among American poets. In his personal life he showed little self-esteem, indulging in great and frequent bouts of alcohol abuse.

Hart Crane lived only until the age of 32. He committed suicide, agonized, among other things, by doubt in his poetic skill. Little did he know that in time his approximately 100 poems—written during a short period of just 16 years—would be viewed so favorably. In fact, they proved more than enough to put him on par in many critics' eyes with the great handful of American genius poets—Whitman, Dickinson, Frost, Stevens, Eliot, and Emerson.

Key words: orphism, «White buildings», «The Bridge».